

**Mercè
'09**

**Pregó
Festes de la Mercè 09**

Montserrat Carulla i Vicky Peña

Saló de Cent, 23 de setembre de 2009
Ajuntament de Barcelona

**Mercè
'09**

**Pregó
Festes de la Mercè 09**

Saló de Cent, 23 de setembre de 2009
Ajuntament de Barcelona

BARCELONA, TELÓ DE FONTS

M. CARULLA

Per a qualsevol ciutadana del món és un honor que l'alcalde de Barcelona la convidi a llegir el pregó de les festes de la Mercè. Però creiem que és la primera vegada que dues persones, dues dones, mare i filla, reben aquesta prova d'afecte i de confiança.

Gràcies, doncs, doblement, senyor alcalde, senyores i senyors regidors, amics, companys, ciutadans. I gràcies a tots els que sou aquí: avui sou barcelonins i barcelonines, vingueu d'on vingueu, perquè aquesta ciutat canviant i lluminosa, dura i esperançadora, acull i estima els qui l'estimen, aquells que volen un futur millor per al món, per als seus fills i per a Catalunya.

A l'inici de la vida tots habitem un lloc del qual no en sabem res més que les sensacions que percebem: les emocions, l'afecte, la satisfacció, el malestar, la llum... No sabem on som, no sabem qui som.

VICKY PEÑA

Ens agradaria parlar-vos de la Barcelona on vam créixer, de com la vam conèixer.

Malgrat que no ens en adonem, les criatures, mentre creixem i ens anem fent com a persones, som influenciades o marcades per allò que ens envolta: les persones, els llocs, el clima i l'olor de la nostra ciutat.

La memòria de cadascun de nosaltres és, sovint, un tapís enrevessat i colorista que es va teixint al llarg dels anys amb materials molt diversos, damunt d'un teló de fons que dibuixa el mapa dels nostres records, on queden marcats els traus de les primeres caigudes, on hem pintat amb colors d'aventura el trajecte de les nostres primeres fugides, hem cosit botons que corden les nostres conviccions i on més endavant hem sargit amb força moltes decisions i algun dels nostres dubtes i desencants.

I segurament, el primer esbós d'aquest tapís, el primer apunt, va ser perfilat damunt el teló de fons de la ciutat on vam néixer i on hem crescut. I el nostre aprenentatge de la vida està lligat a aquest abecedari de sentiments, de colors i d'olors que vam aprendre en la nostra infantesa.

La nostra ciutat ens fa, ens forma. I nosaltres formem part d'ella i la fem.

Jo vaig néixer a Barcelona.

M. CARULLA

Jo vaig néixer a Barcelona.

VICKY PEÑA

Les nostres circumstàncies i memòries de filles de la ciutat són molt diferents; com són diferents les Barcelones que vam conèixer de petites.

M. CARULLA

Jo vaig néixer al Guinardó quan encara era un barri obrer, pagès i menestral als afores de l'esplendor i de la misèria de la ciutat. No crec que cap dels seus habitants d'aleshores pensés que fos realment un barri: era una successió de camps, masies, casetes i hortets; un dels nous ravals de Barcelona, engolit per l'avidesa de modernitat de la gran ciutat.

Pocs dies abans del meu naixement la meva família havia canviat de domicili. El recorregut entre l'antic habitatge i el nou va ser curt i no va caldre cap gran transport per fer el trasllat. Els pares, l'àvia Francisca i els meus germans, Alfons i Rosa, van recórrer el breu trajecte precedits per un veí, un bon home acostumat a fer de traginer de circumstàncies a canvi de poc o de res, que empenyia un carretó amb tres matalassos de palla, alguns mobles, plats, olles i roba. Lleugers d'equipatge anaven per aquells carrers sense empedrar, tan semblants als dels poblets catalans dels seus orígens, perquè devien alguns mesos de lloguer. La tempesta venia del crac del 29 i, com que la crisi no escampava, calia fer els farcells i començar una vida nova, encara que fos creuant tot just un parell d'hortos. Jo sóc filla d'aquella mudança menuda i d'unes altres que aleshores ningú no podia sospitar:

de la República, de la reacció, de la traïció, la derrota i la por. I també de l'esperança...

El 26 de gener del 39 no vaig sentir les botes dels militars colpejant els carrers de Barcelona. Havia passat la guerra a Sant Feliu de Codines, amb la meva família, lluny dels bombardejos, dels refugis i de la desesperació. Vaig tornar poques setmanes després, un dia fred d'hivern.

Mentre m'allunyava de Sant Feliu, des de l'autocar que enfilava la carretera, veia com s'esvaïen les cases i els carrers d'aquell poble on havia passat una infància de llibertat, de jocs al carrer: el cavall fort, la xarranca, saltar a corda, tocar i parar...

«Macarró-macarró xiflé,

VICKY PEÑA

*oté, oté, la pe-ti-ti-tí, oté, oté, la pe-ti-tí, macarró xiflé,
macarró xiflé, oté.*

M. CARULLA

Fora i pares!»

Tot això va desaparèixer per sempre al barri de l'Eixample, on la mare va trobar una feina amb què poder tirar endavant la família, tot esperant que el pare sortís del camp de concentració on el van tancar després de la guerra. Em vaig trobar vivint en un barri burgès que m'allunyava de la meva realitat social i que m'anava conduint a un conformisme que em va costar molt de temps superar. Jo volia ser com

aquelles nenes que portaven vestidets bonics. I ja adolescent, m' enamorava dels noiets que veia davant del col·legi dels Jesuïtes, tan polits, amb americana i pantalons bombatxos.

VICKY PEÑA

Quan era petita, Barcelona em semblava una ciutat molt muntanyosa. Els dos llocs on vaig passar més temps en la meva infantesa eren a casa i a l'escola, i tots dos eren al cim d'un turó molt enfilat, i a mi, per extensió, em semblava que tot Barcelona era així, molt muntanyosa. Per arribar a casa o bé a l'escola calia triscar. Els meus pares, quan es van casar al començament dels anys cinquanta, havien llogat un pis i s'havien instal·lat al Putget, al carrer de Ferran Puig (aleshores Fernando), que tenia una costa molt i molt pronunciada. El Putget era un barri que a primers del segle XX havia estat d'estiueig, fresquet i tranquil, amb més arbres i menys asfalt i llambordes que la resta de la ciutat. Al final dels anys quaranta, s'hi havien començat a construir algunes cases, de tres o quatre pisos, que eren «de protecció oficial o renta limitada», i que van facilitar a molts matrimonis joves la possibilitat de trobar habitatge a un lloguer assequible. De manera que gairebé tot el veïnat que vivia en aquell carrer era de parelles joves que, com era natural en aquells anys, van començar a tenir criatures. Alguns, moltes. A la vorera del davant hi havia una família que va ser «premio nacional de natalidad» i em sembla recordar que eren setze germans. Era un barri tranquil, on no hi havia gaires

cotxes, fins que el famós 600 va irrompre a les nostres vides. En aquell pis del carrer de Ferran Puig, on les meves germanes Isabel i Marina, el nostre germà Roger i jo vivíem amb els pares, l'*aboli*, que era la mare del meu pare, i la minyona que treballava a casa, vaig viure-hi una infantesa feliç i confiada. Moltes tardes les passava al pis de davant del replà amb la Laura, la meva veïna, que tenia la mateixa edat que jo i amb la qual intercanviava cromos, llibres, secrets i berenars, ja fos a casa de l'una o de l'altra.

M. CARULLA

Del meu retorn a Barcelona, només en tinc un record difús. Sé que no em van impressionar ni els seus carrers, ni els seus edificis, i que vaig sentir que entrava en un espai hostil habitat per persones estranyes, benestants i alleujades pel triomf del que anomenaven «Cruzada Nacional». Al barri també hi vivia gent que no pensava el mateix, que havia lluitat pel seu país i per una societat més justa i que en plena repressió callava, si més no públicament. No podien fer altra cosa que callar. La resta era folklore xaró i patriotisme tronat: mantellines i rosaris, dones repentines amb l'«arriba España» i homes amb barret i bigotet que em feien més por que respecte. De seguida vaig trobar a faltar la meua gent: aquells homes amb camisa descordada, mànigues arremangades, espartenyets de vetes i rialla franca; aquelles dones que feinejaven sense perdre l'humor envoltades de mainada.

Recordar aquell Eixample resclosit de la postguerra em fa reviure dues sensacions que no desitjo a ningú i que només poden entendre de veritat els qui les han viscut: la quotidiana desesperació de la fam i la remor de les murmuracions. Recordo com si fos ahir les converses que sentia sense que els meus pares se n'adonessin; com la mare explicava amb indignació els rumors i la supèrbia que escampaven els uns i els silencis obligats dels altres; silencis com els del pare, que l'escoltava i callava. Tenia la sensació que jo també era culpable d'algun crim abominable i demanava que m'expliquessin si els meus oncles i els pares dels amiguets que havia deixat a Sant Feliu, o fins i tot el meu pare, eren tan dolents com deien pel fet d'haver anat al front. La contundent resposta del pare em deixava aclaparada i més desorientada: «En aquesta casa no vull que es parli de política». Ara sé que volia protegir-me, que també trobava a faltar la seva gent i que la seva derrota havia estat tan dolorosa que va plegar, junts, els seus somnis i la seva bandera. «Els soldats vençuts callen.»

Mentrestant, Barcelona... Bé, gràcies!

VICKY PEÑA

Una de les coses que més m'agradava era pujar al terrat de casa, on hi havia els safareigs i on les veïnes pujaven per rentar i estendre la roba. Aquell era un territori ample i lliure on calia, no obstant, anar amb compte i tenir present l'advertiment de no acostar-se a la barana i molt menys enfilars'hi. Allà pujàvem les nits de Sant Joan a fer petar bombetes, llençar

coets, encendre bengales i rascar mistos Garibaldi, que era el que a mi més m'agradava, abans que els prohibissin. Els mistos Garibaldi eren com gotetes de sofre i fòsfor arrenclerades en forma d'ungletes damunt d'unes tires llargues de cartró, que quan es rascaven contra les parets rugoses del terrat petaven i espurnejaven i feien una olor fantàstica. També els fèiem servir per pintar-nos ratlles fosforescents a la cara, que només es veien en la més absoluta foscor. Però alguns nens, i sobretot nenes, també s'hi pintaven els llavis, i com que després se'ls llepaven, n'hi va haver que es van intoxicar i algun es va morir, i aleshores van prohibir els mistos Garibaldi. M'agradaria saber per què es deien així.

M. CARULLA

Potser aviat ja no hi haurà terrats per contemplar el cel de nit. Potser algun dia no quedarà ningú que hagi viscut la màgia que et xuclava cap amunt, cap als estels. Pujar al terrat era emprendre un viatge; havies de salvar els perills: les baranes mal fixades, les rajoles esberlades i, després, l'alegria de retrobar-te amb altres nens que també estiuejaven com jo al terrat, i viure des d'allà dalt nits màgiques, sentir les cançons que pujaven des del Novedades o de la terrassa de l'Hotel Granvia, i veure la ciutat encesa les nits de Sant Joan. Somiar que un artista famós et feia un petó i, els matins, jugar entre els llençols estesos. Podies convertir-te, amb una vànova aconseguida clandestinament, en una princesa persa, o en la protagonista que havies vist el diumenge al Principal Palacio...

VICKY PEÑA

En aquell terrat de casa també hi vaig viure una jornada d'aventura inesperada, l'hivern del 62, l'any de la nevada. Un diumenge al matí ens vam despertar amb crits d'urgència i precipitació i amb una intensa i preocupant pudor de fum, «Lleuevos de pressa, que cal sortir *pitant* de casa!». La caldera de la calefacció que alimentava tota l'escala, sobrecarregada per l'esforç d'escalfar més enllà de l'habitual a causa de la nevada, s'havia incendiat. Les flames a penes havien sortit del quarto de la caldera fins a l'escala, però hi havia greu perill que passés i que el foc s'enfilés pel forat de l'escala, que era plena d'un fum que entrava ja als pisos; i calia sortir-ne immediatament. El quarto de la caldera era al replà de baix, de manera que calia evacuar la casa per dalt, pel terrat, que estava tot nevat i glaçat i relliscós, per poder saltar des d'allà a algun altre terrat i quedar sans i estalvis. La desfilada era patètica: una de les meves germanes estava malalta d'acetona i la van haver de pujar en braços i embolicada amb una manta. La mare duia un braç enguixat, perquè el dia de Nadal després del dinar familiar havia sortit de casa per anar al Romea a fer *Romeo y Julieta* i havia relliscat. *L'aboli* ploriquejava: «Dios mío, Dios mío, vamos a morir!». Finalment, la cosa va acabar sense greus conseqüències.

M. CARULLA

La Maruja Torres, en el seu magnífic pregó de l'any 99, va imaginar Barcelona com un cos humà, amb el cap al Tibidabo i els peus al mar. Ella, des del Raval, habitava una secció indeterminada entre els turmells i els genolls. Naturalment hem de contemplar aquest cos des del mar, perquè a la Maruja Torres per força li havia de tocar la cama esquerra. Afirmava més endavant que un dels seus somnis era poder viure en un barri de la «cintura de Barcelona», a l'Eixample. Estic segura que, encara que ho desitgés de menuda, ara sap tot el que li va donar el Raval; que és una sort trobar-te entre els teus, jugar al carrer, conèixer de prop el que amaga la vida, saber que sovint els qui són titllats com a «gent de mal viure» saben més sobre la solidaritat, l'honor i la paraula que alguna gent que es diu «d'ordre» i que no ha sembrat mai res. Ho dic jo, que vaig créixer trasplantada a la «cintura», aleshores cel·lulítica, de Barcelona. El meu procés va ser a l'inrevés. Jo vaig haver de desfer el camí i tornar a ser aquella nena que va ser feliç entre la gent que era com ella.

Mentrestant la ciutat creixia fent una fugida endavant, devorant els darrers camps, ensorrant les casetes de les antigues colònies, bastint barris nous als afores, a la Diagonal, i al Carmel, a Sant Andreu, Sant Martí, la Trinitat... Mentre jo creixia, moltes nenes que aleshores no vaig conèixer arribaven amb els seus pares a aquesta ciutat després d'emprendre un

llarg viatge. Arribaven, cansats i carregats de maletes de cartró i d'incertesa, a un país que no els havien explicat, amb uns costums diferents dels seus, amb una història pròpia i una llengua estranya. Van venir per buscar feina i un futur millor per als seus fills. I es van quedar entre nosaltres. I són nosaltres.

Perquè tots som immigrants: els meus pares n'eren des que van deixar la seva terra a l'Ebre i a la Segarra i van conjugar fins al final dels seus dies el desconcert de la ciutat i l'esperança en el futur, amb els cicles eterns de la natura. Jo vaig néixer al temps de la verema, el meu pare per la sega, la Vicky els dies de les olives tardanes. Tots els barcelonins duem fang i un bri de l'última collita enganxats a les sabates i bocins de cel farcits d'estrelles. Algun dia tornarem a veure-les i lluiran per a tots amb alegria; però tindran un detall especial amb unes velles amigues: picaran l'ullet a les **reines de la Mina**, a les meves estimades ADRIANES, les dones coratjoses i tossudes que van construir les seves cases, que van cavar rases per fer-hi passar clavegueres, que es van imposar a «prínceps gitanos» i alcaldes.

VICKY PEÑA

La meva escola era una escola pública i també era al capdamunt d'una pujada, enfilada dalt d'un dels turons del Guinardó. La furgoneta que cada matí ens recollia, a les meves germanes i a mi, dissabte al matí inclòs, que aleshores encara no hi havia setmana anglesa, ens deixava a tocar de l'avinguda de

la Mare de Déu de Montserrat i nosaltres havíem de fer a peu una bona pujada fins a arribar a la preciosa construcció de tres edificis, amb un ample pati al mig i al davant. D'aquella escola, on vaig passar cinc o sis anys de la meva infantesa, només en recordo coses bones i que tot el dia cantàvem, dibuixàvem, ballàvem i jugàvem, i tot ho apreníem així.

En aquella escola, que es deia del Parc del Guinardó (encara que molts en deien l'Escola del Bosc, segurament perquè era molt a prop de l'Escola del Mar, dos carrers més enllà i més avall), un grapat de magnífiques professores, la senyoreta Montserrat, la senyora Rovira, la senyoreta Galzeran, la senyoreta Carme i la senyora Català, encapçalades per la menuda i hiperactiva senyora Dolors Palau, continuaven posant en pràctica uns mètodes pedagògics que no tenien res a veure amb els que hi havia a totes o a moltes de les escoles d'aleshores. Mètodes docents raonables, pedagogia extraordinàriament moderna i propera a la mainada, que elles devien haver exercit durant l'època de la República i que, sorprenentment, donats els temps que corrien, continuaven aplicant amb la mateixa alegria d'aquell que juga i amb el mateix rigor d'aquell que sap que s'hi juga molt. Nosaltres, les nenes que aleshores estudiàvem en aquella escola, no en sabíem res, de tot això. Però moltes de nosaltres no ho oblidarem mai.

M. CARULLA

Jo no vaig tenir aquesta sort. Acabada la guerra em van plantar en una escola que per a mi era com si ara em deixessin anar a Mart: em parlaven amb total naturalitat en una llengua que no entenia i que ben aviat em van explicar que es deia «español». Era una escola de monges, «secció nenes pobres». Sabia que jo era d'aquestes perquè les nenes riques portaven un uniforme diferent i entraven per una altra porta. Això sí, la capella i el pati els compartíem, però també en horaris rigorosament diferents: nosaltres per una banda i les nenes de pagament per una altra. Aquelles monges no em van encomanar una especial vocació religiosa... Res del que m'envoltava em despertava cap interès. El record de la infantesa perduda em privava d'aixecar els ulls i de veure que vivia en una ciutat plena de meravelles. Em vaig convertir en una nena introvertida i solitària. No m'agradava la ciutat. Barcelona era el lloc on vivia, i prou.

VICKY PEÑA

A 11 anys vaig canviar d'escola perquè ja havia acabat la primària i també vaig començar classes de música a l'antic Conservatori Municipal del carrer del Bruch, que era un edifici preciós i ple de racons misteriosos. Vaig descobrir una altra orografia de Barcelona, més plana, la de l'Eixample. M'hi trobava perduda, però al mateix temps allò era molt engrescador i m'agradava molt passejar. Em semblava que el melic del món era l'encreuament del carrer d'Aragó amb el passeig de Gràcia: allà hi havia dos bars, el Tèrminus

i el Salón Rosa, que se'm representaven l'essència del cosmopolitisme. El Tèrminus, amb aquell *lletrero* lluminós tan gran i aquell nom tan llatí i tan definitiu; i el Salón Rosa, amb aquella clientela tan selecta com estranya: senyores enjoiades i amb abrics de pells, amb els cabells de color morat, assegudes prop dels finestrals que donaven al carrer, que semblaven maniquins en un pessebre vivent, algunes soles, d'altres acompanyades d'uns senyors molt més joves que elles, segurament els seus fills o els seus nebots, pensava jo, que havien arribat a l'estació d'Aragó per visitar-les i elles s'havien arreglat i guarnit per rebre'ls i convidar-los a xocolata i melindros... Sí, sí...!

M. CARULLA

Els hiverns eren molt freds; feia un fred del dimoni. Era una murga haver d'escalfar rajoles a la cuina econòmica per tenir el llit una mica calent i, sobretot, haver d'estar de gratar-te els penellons a la nit. Potser hi ha gent que no sap què són els penellons: poden consultar-ho al diccionari català. Tenen a veure amb el fred i la gana.

Els estius d'abans, a Barcelona, eren tranquils i xardorosos. Mentre jo passava calor sota el terrat de casa, els carrers dels barris populars eren conquerits per veïns amb samarreta imperi i veïnes que ressuscitaven amb la fresca de la nit. La gent baixava les cadires al portal i comentava la calor que feia. Les dones competien fent anar els vanos i apareixien

càntirs i ampolles de vi fresc i algú que es despenjava amb alguna coseta per picar: uns musclos, peixet fregit, sardines.

Les festes de la Mercè anaven passant i jo no hi participava. La Mercè, durant el franquisme, va ser un fidel reflex de la grisor i la mediocritat d'una dictadura. Del «règim»; sí, el nom li escau, a allò: règim, forma de regir, forma de tenir-nos a tots a règim d'alegries, de llibertats, de democràcia. La Mercè era una successió de processons religioses, de desfilades d'autoritats i poca cosa més: ciris i tricornis. No em va dir mai res aquella festa rànica. Ni tampoc la Barcelona que coneixia. Als més joves vull dir-vos una cosa: queixeu-vos tant com vulgueu, segur que teniu dret i raons, però sapigueu que sense llibertat, sense democràcia, se sent més fred i es troba a faltar la llum i l'aire. I que els anys i la vida es tornen més feixucs.

Als anys seixanta, però, un home extraordinari va tenir l'encert de fer coincidir amb aquestes festes unes jornades teatrals que els actors i els aficionats vam rebre com una alenada d'aire fresc: el Cicle de Teatre Llatí, que va afavorir l'estrena d'obres d'autors com Espriu o Brossa, l'arrelament del teatre català i l'assistència de companyies europees. L'home que ho va fer possible es deia Xavier Regàs, un barceloní enamorat de la seva ciutat, del teatre i de la cultura que duia Catalunya i la República al cor. No és just que el seu esforç i el seu entusiasme siguin desconeguts,

que hagi estat oblidat i que molts dels joves directors i gestors del teatre de Catalunya no hagin sentit mai el seu nom.

Ai, quan vaig conèixer el goig i el poder immens del teatre! Havia descobert la fórmula per no ser una dona trista i cansada com la meva mare. Després de casada i quan era mare de quatre fills, em vaig dedicar al teatre i al voltant meu es van obrir moltes portes. Vaig triar la meva professió, fugint de mi mateixa, gairebé com aquell que inicia un camí que no sap on el portarà. Però em va ensenyar a tenir confiança en mi mateixa i a valorar les persones pel que són, no pel que posseeixen.

VICKY PEÑA

Abans del 600, la mare —que era la que conduïa a casa— havia tingut una Vespa i ens portava els quatre amunt i avall per la ciutat: la Isabel i el Roger al seient del sidecar, la Marina a terra amb les cames a la panxa del sidecar i jo agafada a la mare. Recordo els *urbanos* amb *salakov* i xiulet, enfilats al pedestal que hi havia a moltes cruïlles de l'Eixample. Les poques vegades que el pare va pujar a la Vespa confessava que hi anava «virilmente acojonado». Moltes tardes la mare ens portava al teatre on estava treballant. Entre funció i funció ens pujava a sopar a casa i tornava a baixar. Però en alguna ocasió vaig quedar-me al teatre i veia les dues funcions. M'agradava seure a platea, però m'agradava molt més veure-les entre caixes i estar-me als camerinos. Em fascinava

veure els actors i les actrius fent el mateix personatge tarda i nit, però tan diferent cada vegada, o fent un personatge tan diferent del que havien fet en una obra anterior. Els companys de la mare eren molt diferents, n'hi havia de simpàtics i de sorruts, de grans i de joves. M'agradava molt que els senyors es maquillessin.

M. CARULLA

És trist que no hi hagi cap record de tants actors i actrius que van lluitar per la recuperació i la normalització del teatre català renunciant a carreres que haurien pogut ser més venturoses, lluitant i picant pedra des de les acaballes dels anys quaranta. No, el teatre català no va renéixer als setanta. Tant de bo fossin aquí per dir-vos-ho Maria Vila, Pau Garsaball, Paquita Ferràndiz, Mario Cabré, Laura Bové, Ricard Salvat, Carles Lloret, Lluís Nonell, Lluís Torner, Conxita Bardem, Mercè Bruquetas, Pere Gil, Ramon Duran, Enric Guitart, Joan Capri i molts altres. I els companys Antoni Chic, Esteve Polls, Enric Casamitjana, Josep Maria Espada, Josep Anton Codina... Qui se'n recorda, avui, de tota aquella gent, d'aquells actors, escriptors, músics, decoradors que han caigut en l'oblit? He volgut que els seus noms, avui, fossin recordats en aquest Saló de Cent. Com diria Espriu, què ens passa, a nosaltres, ara «gent neta i noble, culta, rica, lliure, desvetllada i feliç», que oblidem tan fàcilment? Haurem de continuar mirant cap al nord, cap als països que recorden i honoren aquells que van lluitar pel seu país i per la seva cultura.

VICKY PEÑA

Mentre feia el batxillerat a l'Institut Montserrat, m'havia llançat a descobrir i construir una altra Barcelona, la meua, la de veritat, la que vaig anar edificant amb les escapades al cinema, de barri i programa doble o d'art i assaig, les trobades semiclandestines i els primers gintònics al barri Gòtic, les manifestacions pel procés de Burgos, naturalment sense que ho sabessin els pares, les visites freqüents al Palau de la Música amb els amics del Conservatori i les meves germanes, en anys de gran filharmonia. Van ser anys de petons, de molts petons d'amor, anys d'anar amb moto i d'anar com una moto, anys de dur uniforme d'infermera, de treballar a l'Hospital Clínic i de descobrir més tard que no, que el que volia era fer teatre, el mateix que els pares... Anys de descobrir el teatre, el meu teatre.

M. CARULLA

I, parlant de teatres, un dia vaig sentir com el meu sogre, amb un somriure resignat i un xic nostàlgic, exclamava fluix tot contemplant un edifici: «Mira, unes altres Grutes de la Sala Mercè!». Vaig demanar-li què havia volgut dir. Em va explicar que a principis del segle XX, davant del Teatre Principal de la rambla dels Caputxins hi havia hagut un cinematògraf força popular, obra de Gaudí, conegut com a Sala Mercè. Sota aquella sala hi van construir un espai en forma de gruta, amb estalactites i estalagmites il·luminades amb bombetes de colors i la reproducció d'un volcà que treia foc i lava pel cràter. Al meu sogre,

de petit, l'hi havien dut moltes vegades. Explicava que aquelles Grutes el fascinaven, malgrat que quan hi era passava molta por. De tant en tant apareixia una bruixa que donava cops amb una escombra, o s'il·luminava un esquelet quan menys s'ho esperava, o s'apagaven tots els llums uns segons, mentre se sentien sorolls inquietants.

Passats uns anys, el propietari, el pintor Lluís Graner, es va arruïnar i la Sala Mercè i les Grutes van haver de tancar. Un dia, el meu sogre, ja adolescent, va passar-hi pel davant i les Grutes ja no hi eren. Va desaparèixer físicament un record de la seva infantesa que ja només va seguir existint en la seva memòria. I des d'aleshores, quan veia que havien enderrocat un edifici que formava part dels seus records, pensava en les Grutes de la Sala Mercè.

Jo també tinc en la memòria les meves Grutes. De vegades són edificis, però sobretot són TEATRES. Teatres que van ser testimonis silenciosos del treball de molta gent i que han anat desapareixent: el teatre BARCELONA, el WINDSOR, els dos CALDERÓN, el TALIA, el MORATÍN, el GUIMERÀ, l'ESPAÑOL, i el NUEVO, l'ALEXIS, el CANDILEJAS...

Són molts els teatres desapareguts, molta la memòria i les emocions que els habitaven. Il·lusions i records, trossos de vida de molta gent que també queden colgats sota la runa.

VICKY PEÑA

Durant els anys difícils i fantàstics de la transició, Barcelona va viure un autèntic xarampió de vitalitat i creativitat. Tinc la impressió que la ciutat i els seus ciutadans vam caure en un estat agut de passió mútua i ens vam dedicar a fer-nos l'amor l'una als altres i els altres a l'una, amb autèntic neguit: la creativitat, el desig de canvi, la provocació, el divertiment van inundar la vida i els carrers de la vella ciutat, i aquesta, al seu torn, s'obria pels descosits, es donava i ens mostrava espais nous i possibilitats desconegudes perquè continuéssim despellant-la dels hàbits caducs que ja li pesaven i perquè la guarníssim amb llocs nous i amb uns colors tan vius que la van convertir en un brillant exemple de ciutat dinàmica i compromesa amb el seu temps. Tan fort va ser el terrabastall d'aquella agitació barcelonina que, quan van arribar-ne alguns ecos a Madrid, al cap d'un parell d'anys, els madrilenys van tenir la impressió que el moviment s'havia produït allà mateix i van dir que havien tingut una «movida madrileña».

Coincidint amb aquest temps de convulsió i creació, vaig fer el meu «màster» personal en matèria d'espectacle; primer al Grec 76 i després en un antic local de programació doble i reputació més que dubtosa del carrer de Sant Pau que una colla d'actors, actrius, directors i gent de la faràndula més diversa, encapçalats pel Carlos Lucena, vam aconseguir llogar, obrir, programar i autogestionar al llarg de divuit mesos. Va ser el Saló Diana, que vam

condicionar per oferir-lo al barri i a la ciutat; una mostra del que volíem i pensàvem que podíem: un teatre al servei del poble. Aquell barri *xino* preolímpic ens va acollir amb els braços oberts, i també va baixar molta gent de tots els racons de la ciutat per acompanyar-nos ballant cada dijous, o per veure el Living Theatre o el primer Jango Edwards, el Copi o els espectacles que hi fèiem nosaltres mateixos, o les Jornades Llibertàries, o els infantils dels diumenges. I nosaltres, vinga posar i treure bancs, penjar focus i decorats, vinga anar a buscar llaunes de pel·lícules a les distribuïdores... Per desgràcia allò va durar només divuit mesos. Com que aquell any 78 no s'havia fet temporada al Grec, l'Ajuntament havia decidit que repartiria el pressupost no gastat entre les tres sales independents o alternatives que hi havia aleshores: el Lliure, la Villarroel i el Diana.

Però el regidor de Cultura que hi havia aleshores, en comptes de jugar-se-la amb nosaltres per consolidar aquella línia de programació alternativa i autogestionària, va estimar-se més ignorar-nos i llançar-nos de ple a un ball de bastons entre la propietat del local i l'Ajuntament, que va acabar amb el nostre desallotjament i que altrament s'hauria pogut evitar. O bé, si haguéssim mort en l'intent, ho hauríem fet més endavant, nosaltres sols i de mort natural... És a dir, no en aquell moment de plena efervescència i consolidació. Però tots nosaltres, els membres de l'Assemblea de Treballadors de l'Espectacle, hem continuat fent teatre, servint el teatre en altres locals de Barcelona i d'arreu, amb

aquella lliçó ben apresada i ben present en el nostre sarró de bagatge de la vida. Un bagatge que en el meu cas, a més, anava plè d'amor

M. CARULLA

De mica en mica, però, amb l'encara feble democràcia que anàvem assolint em vaig adonar que la ciutat es mostrava cada dia més lliure, més provocativa i descarada. Vaig aprendre a mirar-la, i em va començar a agradar. Començava a ser una ciutat diferent, una ciutat més viva que es manifestava pels carrers demanant llibertat, una ciutat esperançada, que confiava que la transició ens retornaria els drets que havíem perdut després de la guerra. Vaig començar a creure que molt aviat tot canviaria. Els anys han anat passant i, sense negar els passos positius que s'han fet, avui dia encara continuen quedant pendents moltes coses. Barcelona, però, tornava a ser una ciutat que mirava el futur amb optimisme i va anar escapolint-se del sopor que durant tants d'anys la va tenir aclaparada. Van venir els anys en què els edificis es disfressaven de «Barcelona, posat guapa». Em va agradar que algú prengués aquella iniciativa i convidés tots els barcelonins a rentar-li la cara a la nostra ciutat, a fer-la més alegre.

Tot plegat em duia a sortir de casa, a barrejar-me amb la gent i a participar dels esdeveniments. Vaig entendre que els carrers no eren solament llocs de pas, eren artèries a les quals nosaltres, la gent, donàvem vida. Disfrutava descobrint carrers, places, avingudes,

edificis: el Palau de la Música, la Sagrada Família, el barri Gòtic, les Drassanes, les Rambles, el mar... Amb la nova sensació de llibertat vaig descobrir que em podia enamorar i desenamorar més d'una vegada sense tenir càrrecs de consciència. Que tot, les coses negatives i les coses positives, donaven sentit a la meva vida. I va ser amb aquesta nova predisposició que em vaig enamorar, també, de Barcelona, i li he estat fidel fins avui, tot i que sovint ser fidel no és fàcil.

VICKY PEÑA

Enguany es commemora el cent cinquanta aniversari de la publicació del llibre de Charles Darwin sobre l'evolució de les espècies, la teoria que tant d'escàndol va suposar en aquell moment.

Tots aquells anys creient en les boniques faules amb dibuixos del paradís eren difícils de conciliar amb aquella alenada de sentit comú i rigor científic que el senyor Darwin posava damunt la taula amb la seva teoria, després del llarg viatge d'investigació a bord del vaixell Beagle.

Fa 150 anys també que Barcelona va evolucionar d'una manera notable, amb la llibertat que Ildefons Cerdà va concedir-li a la ciutat el 1859, quan li va deixar anar les costures urbanístiques a l'altura de les rondes i li va fer un vestit nou, tot eixamplat i modern, que li permetia respirar més folgadamente i bellugar-se més lleugera i més enllà. No ha estat l'últim vestit que ha dut Barcelona, que és una ciutat molt presumida

i a qui agrada molt anar a la moda. Com que no és gaire l'espai que té per créixer, la ciutat s'ha hagut d'emmotllar a la realitat inventant-se i reinventant-se a si mateixa a través de la seva pròpia evolució. Barcelona és una espècie en evolució. I d'una manera o altra, Barcelona sempre evoluciona. M'adono que he viscut en una Barcelona més favorable que la de la meva mare i em sento profundament agraïda a tot els què amb la seva feina o la seva actitud ens han deixat aquest llegat. Però queda molta feina i em pregunto en quina Barcelona viuran els meus fills, que també van créixer a Barcelona; i els fills que tinguin ells... Com evolucionarà Barcelona? Cap a on?

M. CARULLA

La Barcelona de llums i d'ombres d'avui m'agrada. Potser la voldria diferent en alguns aspectes... Però avui Barcelona és una ciutat dinàmica i oberta que ofereix moltes maneres de viure-la.

Ens colpeix l'emoció que sentirien els nostres avantpassats i els nostres desapareguts companys si haguessin estat convidats a parlar-vos aquí, avui. Compartirien amb nosaltres el goig de ser en aquest Saló de Cent, els pagesos, saltimbanquis, poetes, vells actors i actrius que van viure en la misèria i que han caigut en l'oblit, que no sabien que la seva sang germinaria en els nostres cors. Som aquí en representació dels optimistes vençuts que no es van rendir mai.

Si baixeu al subsòl de la ciutat o si passegeu entre els seus murs antics, si camineu pels carrerons del call, si us perdeu per les placetes del Farró, de Sant Andreu, del Raval, del Guinardó, de la Barceloneta, de Sants, de Gràcia... percebreu una llum modesta i eterna i sentireu un escalf lleuger, semblant al del ventre d'una mare, i músiques que us faran renéixer segles enrere i una alegria incerta que conqueriran els qui encara no han nascut però que de segur estimaran Barcelona com nosaltres l'estimem avui.

VICKY PEÑA

I avui volem celebrar amb alegria la Mercè, patrona de Barcelona, i convidem els ciutadans i les ciutadanes de Barcelona i els forasters que ens acompanyen perquè surtin al carrer, disfrutin de la festa i comparteixin la nostra joia. Voldríem que recordessin Barcelona per la seva actitud acollidora, pel civisme dels seus habitants, per les possibilitats lúdiques i culturals que ofereix.

M. CARULLA

Volem que sàpiguen que Barcelona és la capital d'un país, Catalunya, que ha respectat sempre les llibertats dels altres i que defensa, i seguirà defensant, les pròpies. Barcelona és un port de partida cap al record, el respecte, el futur i l'esperança.

Barcelonins i barcelonines, VISCA LA MERCÈ!
VISCA BARCELONA!

© del text, Montserrat Carulla i Vicky Peña
© de l'edició, Institut de Cultura de Barcelona

Edició: Institut de Cultura de Barcelona
Contacte: publicacions.icub@bcn.cat
Correcció: Caplletra
Disseny i maquetació: La Factoria dels Anuncis
Producció: Arts Gràfiques Alpres
Dipòsit legal: B-32790-2009

Ajuntament de Barcelona